

1. PREGOVORI

Bukureštanski ugovor zaključili su delegati Bugarske, Rumunije, Srbije, Crne Gore i Grčke 10. avgusta 1913. godine. Budući da je Bugarska u Drugom balkanskom ratu ostala potpuno izolovana i da je na severnoj granici bila veoma angažovana u sukobu s Rumunijom, na zapadnoj granici sa saveznicama Grčkom i Srbijom, a na istoku s Turskom, našavši se u bezizlaznoj situaciji, morala je da se povinuje uslovima koje su joj nametnuli njeni protivnici koji su iz rata izašli kao pobednici. Na brojnim sastancima komiteta detaljno su bili dogovoreni svi značajni aranžmani i ustupci koji su se ticali ispravljanja spornih međunarodnih linija razgraničenja, uneti u posebne protokole i zvanično ratifikovani na naknadnoj sednici generalne skupštine delegata.

2. USLOVI

U skladu sa uslovima Ugovora, Bugarska je ustupila Rumuniji celokupno područje Dobrudže severno od linije koja se proteže od Dunava neposredno iznad Turtukaje do zapadne obale Crnog mora, južno od Ekrene. Ovaj značajan teritorijalni ustupak obuhvata površinu od 2687 kvadratnih kilometara, 286 000 stanovnika, a uključuje tvrđavu Silistrija i gradove Turtukaja na Dunavu i Balčik na Crnom moru. Pored toga, Bugarska je pristala da ukloni sve postojeće tvrđave i obavezala se da neće izgrađivati utvrđenja u Ruščuku ni u Šumli, niti na bilo kom delu teritorije između ta dva grada odnosno u prečniku od 20 kilometara oko Balčika.

3. TERITORIJALNI USTUPCI SRBIJI

Istočna granica Srbije povučena je od vrha Patarika, gde je bila stara granica, a zatim je sledila vododelnicu između reka Vardara i Strumice do grčko-bugarske granice, sem što je dolina Strumice u gornjem toku ostala u posedu Bugarske. Ovako dobijena teritorija obuhvatala je centralni deo Makedonije, uključujući Ohrid, Bitolj, Kosovo, Štip i Kočane, kao i istočnu polovinu novopazarskog sandžaka. Po ovom aranžmanu teritorija Srbije je uvećana sa 18650 na 33891 kvadratnu milju a broj stanovnika se uvećao za više od 1,500 000.

4. TERITORIJALNI USTUPCI GRČKOJ

Granična linija koja deli Grčku od Bugarske povučena je od vrha planine Belasica do ušća reke Meste u Egejsko more. Ovim značajnim ustupanjem teritorije, koji je Bugarska odlučno osporavala, površina grčke teritorije, u skladu uputstvima sadržanim u notama koje su Rusija i Austro-Ugarska podnele na konferenciji, povećana je sa 25 014 kvadratnih milja na 41 933 kvadratne milje a njeno stanovništvo se uvećalo sa 2,660 000 na 4,363 000. Na taj način teritoriji Grčke dodati su Epir, južna Makedonija, Solun, Kavala, kao i obala Egejskog mora sve do reke Meste, a ograničena je egejska obala Bugarske na neznatan prostor od 70 milja, koji se protezao od reke Meste do reke Marice, i omogućavao joj je izlaz na Egejsko more preko male luke Dedeagač. Grčka je takođe dobila proširenje na svojoj severozapadnoj granici, tako da je obuhvaćena i velika tvrđava u Janjini. Pored toga, Krit je definitivno pripao Grčkoj a zvanično je preuzet 14. decembra 1913. godine.

5. TERITORIJALNI USTUPCI BUGARSKOJ

Udeo Bugarske u podeli dobiti, iako veoma umanjen, nije bio potpuno zanemarljiv. Čist teritorijalni dobitak, koji je obuhvatao deo Makedonije, uključujući i grad Strumnicu, zapadnu Trakiju, kao i deo obale Egejskog mora u dužini od 70 milja, iznosio je oko 9 663 kvadratne milje, a broj stanovnika se uvećao za 129 490.

6. OCENA UGOVORA

Po odredbama Bukureštanskog ugovora, Rumunija je najviše profitirala imajući u vidu žrtve koje je podnela. Rumuni koji nisu oslobođeni žive uglavnom u Transilvaniji, Bukovini i Besarabiji te joj, prema tome, balkanski ratovi nisu pružili odgovarajuću priliku da potpuno ispravi svoje granice po etničkim linijama.

Ponižavajući uslovi koji su nametnuti Bugarskoj bili su posledica njene nestrpljivosti i neodmerene lakomislenosti. Teritorija koju je obezbedila bila je relativno zaokružena; nije joj pošlo za rukom da oslobodi Makedoniju, što je bio izričit razlog njenog ulaska u rat; izgubila je područja Ohrida i Bitolja, do kojih joj je posebno stalo; dobila je samo veoma mali izlaz na Egejsko more, uključujući krajnje beznačajnu luku Dedeagač; konačno, morala je da se odrekne svoje ambicije balkanskog hegemonata.

Grčka, iako je dobila mnogo, bila je veoma nezadovoljna. Pripajanje Soluna predstavljalo je trijumf; dobila je luku Kavala i teritoriju istočno od nje, na insistiranje grčkog kralja i vojske a nasuprot savetima Venizelosa; na severo-zapadu Grčka je naišla na protivljenje Italije insistiranjem na pretenzijama prema južnoj Albaniji; kad je reč o podeli ostrva u Egejskom moru, Grčka je bila duboko nezadovoljna; i dalje je smatrala da 3,000 000 njenih zemljaka nisu oslobođeni.

Suštinski nedostaci Bukureštanskog ugovora bili su: 1) granice koje su povučene na osnovu tog Ugovora nisu imale gotovo nikakve veze s nacionalnošću stanovnika u odnosnim područjima i 2) kazna koja je odmerena Bugarskoj, iako je možda zaslužena u svetlu njenog velike greške što je izazvala Drugi balkanski rat, bila je toliko oštra da ona nije mogla prihvatiti Ugovor kao trajno rešenje. Iako Srbija, Grčka i Rumunija ne mogu izbeći veliki deo krivice za karakter Ugovora, ne bi trebalo izgubiti iz vida da je njihovo delovanje u Bukureštu u velikoj meri proisticalo iz rešenja koja su balkanskim državama nametnule velike sile na londonskim konferencijama.

Izvor: Anderson, Frank Maloy and Amos Shartle Hershey, Handbook for the Diplomatic History of Europe, Asia, and Africa 1870-1914 (Priručnik za diplomatsku istoriju Evrope, Azije i Afrike 1870-1914). Priređeno za Nacionalni savet za istoriju. Government Printing Office (Državna štamparija), Vašington, 1918